

ФОРМУВАННЯ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОГО КАПІТАЛУ НАУКОВО-ДОСЛІДНИХ ОРГАНІЗАЦІЙ ЯК ОСНОВА ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ АГРАРНОГО СЕКТОРУ

А. М. Корнійчук,
кандидат економічних наук, доцент,
Т. В. Гончарук,
кандидат економічних наук,
Т. В. Коломієць,
аспірант,
Вінницький національний аграрний університет

Процеси формування та накопичення інтелектуального капіталу тісно пов'язані з інноваційною діяльністю, оскільки є основним її підґрунтям. Розвиток та акумулювання інтелектуального капіталу в аграрній сфері, так як і отримання позитивного економічного ефекту від його використання, можливе лише за умови стимулювання науково-дослідної діяльності, розвитку системи освіти та інституту підприємництва. Одним із

найважливіших джерел формування інтелектуальних ресурсів аграрного сектору є науково-дослідні організації та господарства, розвиток яких є наразі актуальним питанням при формуванні інноваційного вектору розвитку вітчизняного аграрного сектору економіки.

Ключові слова: інтелектуальний капітал, інноваційний розвиток, аграрний сектор економіки, науково-дослідні організації.

Постановка проблеми та аналіз останніх досліджень. Дослідження відіграють важливу роль в сільському господарстві і розвитку сільських районів. Крім того, вони створюють значний вплив на реалізацію потенціалу сільськогосподарських інновацій. У країнах, що розвиваються, інновації можуть вирішити більшість проблем, що стосуються формування системи ефективного управління сільським господарством і раціональним використанням природних ресурсів. Однак, чимало країн, що розвиваються, не мають достатніх ресурсів, щоб належним чином розвинути їх компетенції до новаторства. Діяльність сільськогосподарських науково-дослідних установ часто обмежена недостатнім обсягом інвестицій і відсутністю оптимального фінансового управління. Крім того, існують перешкоди у вигляді відсутності або значного обмеження трансферу технологій.

Мета та методика дослідження. Метою дослідження є визначення місця та ролі діяльності науково-дослідних організацій аграрної сфери у процесах формування інтелектуального капіталу та розвитку аграрного сектору на інноваційних засадах.

Результати досліджень. Успішна модернізація аграрного сектора в сучасних умовах вимагає наявності ефективного адміністративного управління. У зв'язку з цим, для успішного функціонування сільськогосподарської

галузі необхідні інноваційні методи управління, тобто методи на основі постійних нововведень. Крім впровадження інновацій в управлінську сферу необхідне підвищення технологічної оснащеності сільськогосподарських підприємств, яка в даний час істотно відстає не тільки від найбільш розвинених країн світу, а й від багатьох держав Східної та Центральної Європи, деяких азіатських країн. Структурно-технологічна відсталість сільського господарства є одним з ключових перешкод на шляху до його модернізації. Велике значення має і впровадження інновацій в області генетики, селекції, біохімії. Це потребує підвищеної уваги до проблеми матеріально-технічного забезпечення науково-дослідних організацій, зайнятих розробками в зазначених галузях наукового знання. Постає питання і про підготовку фахівців, підвищення їх кваліфікації, використання міжнародного досвіду реформування сільського господарства.

Розвиток окремої галузі в значній мірі залежить від розвитку наукової сфери, яка обслуговує дану галузь. Аграрний сектор не є винятком, тому накопичення та ефективне використання інтелектуального капіталу аграрної сфери залежить від динаміки його формування в секторі аграрної науки. Звісно ж, одним із найважливіших джерел формування наукоємної продукції (а отже, інтелектуальних ресурсів та активів), аграрного сектору є науково-дослідні організації та господарства [1]. Основними інституціями, що забезпечують формування інтелектуальних ресурсів аграрного сектору, є навчальні заклади аграрного профілю, науково-дослідні інститути, дослідні, селекційні станції, дослідні господарства.

Дослідження в аграрній сфері є одними з основних факторів, що сприяють змінам в системах сільськогосподарського виробництва і системі життя на

селі. Зокрема, вони сприяють підвищенню продуктивності праці, доходів для аграрного господарства, а також для зміни методів ведення сільського господарства. Результати досліджень науковців показали, що інвестиції в аграрну науку і розвиток системи дорадництва є одним з найбільш ефективних капіталовкладень, коли мова йде про збільшення сільськогосподарського виробництва. На макроекономічному рівні результати аграрних досліджень часто вимірюються за допомогою показника внутрішньої норми прибутковості (IRR), в якому наукові досягнення оцінюються на основі зростання продуктивності в сільському господарстві. Як свідчать дані (див. табл. 1), рівень рентабельності науково-дослідних робіт в аграрному секторі значно варіюється у розрізі географічних регіонів: у розвинених країнах даний показник має вище значення, ніж у країнах, що розвиваються.

Таблиця 1

Рівень рентабельності науково-дослідних робіт в аграрній сфері в розрізі регіонів, %

Географічний регіон	Середнє значення	Мода	Медіана	Мінімум	Максимум
Розвинені країни	98,2	19,0	46,0	-14,9	5645
США і Канада	102,4	22,0	46,5	-14,9	5645
Європа	93,9	19,0	62,2	0,0	1219
Країни, що розвиваються	60,1	46,0	43,0	-100,0	1490
Світ загалом	58,8	32,0	34,0	-47,5	677

Джерело: [2, с.62]

Очевидним є той факт, що фінансування чи інвестування лише сфери аграрної науки як елемента

системи аграрного господарства не призводить до значних результатів, якщо такий процес не має комплексного характеру і не включає в себе розвиток усієї системи – від продукування ідей та інноваційних рішень до їх реалізації, поширення та капіталізації. Одним зі шляхів вирішення даного питання є створення аграрної інноваційної системи (АІС). Вона являє собою певний механізм співпраці і об'єднує організації, що працюють в напрямку технологічних, управлінських, організаційних та інституційних перетворень в сільському господарстві. Така система може включати в себе сільськогосподарські науково-дослідні інститути, національні і транснаціональні корпорації агропромислових фірм і підприємців, об'єднання фермерів і споживчих організацій тощо.

Для ефективного функціонування АІС необхідним є певне підґрунтя, без якого інноваційний процес не буде результативним. З-поміж низки системоутворюючих елементів найважливішими є наступні: 1) освіта або знання, отримані за допомогою основного і стратегічних досліджень; 2) вміння переводити знання в реальні продукти і послуги через стратегічні, прикладні і адаптивні дослідження; 3) поширення ідей на основі комерціалізації, зв'язків та надання послуг.

Висновки та пропозиції. Підвищення конкурентоспроможності аграрного сектору є одним із ключових питань економічної політики України, причому основним та найбільш перспективним напрямом його розвитку є інноваційний, що ґрунтується на ефективному використанні людського, інтелектуального, освітнього та наукового потенціалу. Встановлено, що інвестиції в аграрну науку є одним з найбільш ефективних капіталовкладень. Однак процес їх реалізації потребує дотримання принципу комплексності, тобто розвитку усієї інноваційної системи агросектору, що повинно стати

постулатом для формування стратегії розвитку аграрного сектору та окремих його інституцій в найближчій перспективі.

Список використаних джерел

1. Корнійчук А. М. Сучасний стан та тенденції формування інтелектуального капіталу в аграрному секторі / А. М. Корнійчук, Т. В. Коломієць // Науково-методологічні засади соціально-економічного розвитку аграрної сфери економіки України в умовах євроінтеграційних процесів / Під ред. д.е.н., професора Ю. О. Нестерчук. – Умань: Видавець «Сочінський», 2016. – 292 с. (С.131–138).

2. Alston, J.M., C. Chan-Kang, M.C. Marra, P.G. Pardey, and T.J. Wyatt (2000), A Meta Analysis of Rates of Return to Agricultural R&D: Ex Pede Herculem / Washington D.C., IFPRI Research Report No. 113.